

LAKIALOITE 20/2001 vp

Laki sairausvakuutuslain 16 ja 29 §:n ja työterveyshuoltolain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteessa ehdotetaan yrittäjien sosiaaliturvan parantamista sairaudenajan turvan ja työterveyshuollon osalta. Sen mukaan yrittäjien sairausvakuutuksen päiväraha tulisi laskea yrittäjien eläkelain mukaisten työtulojen perusteella ja työterveyshuollossa tulisi korvata myös sairaanhoidon kulut (korvausluokka II).

Yleistä

Vaikka pienten yritysten arvostus on viime vuosina parantunut, useat rakenteelliset epäkohdat estävät edelleen pienyritystoiminnan kilpailukykyä kehittymistä. Eräs keskeinen yrittäjyyttä vaikeuttava tekijä on yrittäjien sosiaalisen turvan puutteellisuus verrattuna etenkin palkansaajien turvaan.

Yrittäjien sosiaaliturvan kehittämisessä kysymys ei ole yrittämisen riskien siirtämisestä yhteiskunnalle tai yritystuesta sosiaalisin perustein. Yrittäjäksi ryhtyvän henkilön on hyväksyttävä varsinaiseen liiketoimintaan ja sen onnistumiseen liittyvä riski. Sosiaaliturvajärjestelmän tulee sitä vastoin olla rakenteeltaan sellainen, ettei se omalta osaltaan lisää yrittäjän riskiä ja muodostu esteeksi yrittäjyydelle. Etenkin nopeasti yleistyvissä mikroyrityksissä omistajayrittäjän sosiaalinen asema vastaa palkansaajan asemaa eikä merkittäville eroille sosiaaliturvasa ole perusteita.

Sairausvakuutuksen päivärahat

Sairausvakuutuksen päivärahaetuksien laskentaperusteina ovat verotuksessa todetut ansiotulot, joihin ei lueta pääomatuloja. Yrittäjän sairastuessa tai jäädessä äitiys-, isyys- tai vanhempainlomalle häneltä jää kuitenkin saamatta koko yrityksen tulo, ei vain ansiotulo-osuus. Yrittäjä ei voi oman valintansa mukaan päättää hänelle laskettavien tulojen jakautumisesta ansiotulo- ja pääomatulo-osuuksien välillä. Useissa tapauksissa — esimerkiksi investointien vaikuttaessa yrityksen tulokseen — laskennalliset ansiotulot saattavat painua lähelle nolaa useiden vuosien ajaksi. Tällöin poistuu myös sairauspäiväraha oikeus.

Yrittäjän sairastuessa hän on oikeutettu sairausvakuutuslain mukaiseen päivärahaan vasta työkyvyttömyyden kestänyt yli yhdeksän päivää. Vastaavasti työntekijöillä on oikeus sairausajan palkkaan työsopimuslain nojalla yleensä vähintään sairastumispäivää seuraavan 7 päivän ajalta ja useampien työehtosopimusten nojalla huomattavasti pidemmältä (yhden—kolmen kuukauden) ajanjaksolta.

Sairausvakuutuksen työtulomääritelmää tulee kehittää siten, että yrittäjän päiväraha määrittyy YEL-työtulon perusteella. Asian säätely tulee toteuttaa siten, että työtulon määritelmät otetaan sairausvakuutuslakiin.

Työterveyshuolto

Pienten yritysten omistaja-johtajista noin 9/10 osallistuu yrityksen varsinaiseen tuotantotoimintaan. Heihin kohdistuvat samat työympäristön rasitteet kuin vastaavassa työssä toimivaan työntekijään, erityisesti fyysisen työympäristön osalta. Yrittäjän työn vaihtelevuus ja henkinen kuormitus taas vastaavat toimihenkilötehtäviä.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan yrittäjien keskimääräinen viikkotyöaika oli vuonna 1997 hiukan yli 45 tuntia, eli selvästi enemmän kuin palkansaajilla. Vuosittaisten työpäivien lukumäärä oli keskimäärin 247 (palkansaajilla vastaavasti 211). Yrittäjien työn rasittavuutta arvioitaessa on lisäksi otettava huomioon, että he ovat keskimäärin palkansaajia iäkkäämpiä. Työvoiman ikääntymiseen liittyvät terveys- ja työkykyongelmat ovat yrittäjien keskuudessa kärjistyneimpiä.

Lähtökohtaisesti tarve yrittäjien työterveyshuollon järjestämiseen olisi suurempi tai vähintään yhtä suuri kuin palkansaajilla. Lisäksi yrittäjän terveyteen liittyvä työkyvyttömyysriski sisältää koko yrityksen toimintaa koskevan riskin, joka voi johtaa koko yrityksen toiminnan päättymiseen ja työpaikkojen menettämiseen.

Tällä hetkellä yrittäjinä työllistyvät henkilöt ovat riittävän työterveyshuollon ulkopuolella. Lakisääteisen työterveyshuollon piiriin yrittäjistä kuuluu alle 30 prosenttia: vuonna 1995 tehdyn kyselyn mukaan noin 46 000 yrittäjää oli tehnyt työterveyshuoltoa koskevan sopimuksen, eikä merkittävää muutosta ole tapahtunut sen jälkeenkään. Maatalousyrittäjillä (MYEL) osallistuminen työterveyshuoltoon on jonkin verran korkeammalla tasolla, kuitenkin alle puolet on toiminnan piirissä. Esimerkiksi nk. epätyypillis-

ten työsuhteiden vuoksi työterveyshuollon katvealueille jäävien ihmisten joukko on huomattavasti pienempi ja työmarkkinatilanteen parantua edelleen pienemässä.

Pienissä yrityksissä työskentelevien henkilöiden osuus riittävästi järjestetyn työterveyshuollon ulkopuolella olevista palkansaajista on huomattava. Pienissä työpaikoissa työterveyshuollon merkitys arvioidaan vähäisemmäksi kuin suurissa: pyydetessä arvioimaan työterveyshuollon merkitystä työkyvyille myönteisyys kasvaa suhteessa työpaikan kokoon.

Heikko työterveyshuolto ja yrittäjän työskentely sairaana johtaa helposti sairauksien pitkittymiseen. Yrittäjän työkyvyttömyys sisältääkin koko yrityksen toimintaa koskevan riskin, joka voi johtaa koko yrityksen toiminnan päättymiseen ja työpaikkojen menettämiseen.

Työnantajalla on velvollisuus järjestää työterveyshuoltolaissa säädetyllä tavalla työntekijöiden työterveyshuolto. Työnantajalle suoritetaan sairausvakuutuslain 29 §:ssä olevien korvausluokkien I—II mukaisesti korvaus, jonka suuruus on noin 50 % syntyneistä kuluista. Yksityisen elinkeinonharjoittajan järjestäessä myös itselleen työterveyshuoltoa korvaukset kattavat vain korvausluokka I:n mukaiset kustannukset, mikä merkitsee lähinnä ennalta ehkäisevää perusterveydenhuoltoa.

Työterveyshuoltokulujen korvausperusteita tulee muuttaa siten, että yrittäjien omat työterveyshuoltokorvaukset vastaavat kattavuudeltaan palkansaajista maksettuja korvauksia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

sairausvakuutuslain 16 ja 29 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/1963) 16 §:n 2 momentti ja 29 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat 16 §:n 2 momentti laissa 1119/1983 ja 29 §:n 3 momentti laissa 782/1994, seuraavasti:

16 §

Työtulolla tarkoitetaan palkkatuloa tai siihen verrattavaa henkilökohtaista tuloa, metsästä ta-
pahtuneen hankintakaupan tai muun siihen ver-
rattavan myynnin yhteydessä vakuutetun teke-
män työn arvoa sekä vakuutetun porotalouden
hyväksi tekemän työn arvoa, josta on vähennet-
ty sen hankkimisesta ja säilyttämisestä aiheutu-
neet kustannukset. Vakuutetun elinkeinotoimin-
nan tai maatalouden työtuloksi katsotaan yrittä-
jien eläkelain (468/1969) tai maatalousyrittäjien
eläkelain (467/1969) mukaan määräytyvää työ-
tuloa.

29 §

Jos työnantaja on työntekijöilleen tai yrittäjä
tai muu omaa työtään tekevä itselleen järjestä-
nyt 1 momentissa tarkoitettun terveyshuollon li-
säksi valtioneuvoston asetuksessa määrättyllä ta-
valla sairaanhoitoa ja muuta terveydenhuoltoa,
on työnantajalla tai yrittäjällä tai muulla omaa
työtään tekevällä oikeus saada korvausta tästä
aiheutuneista tarpeellisista ja kohtuullisista kus-
tannuksista (korvausluokka II).

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuu-
ta 2001.

2.

Laki

työterveyshuoltolain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 29 päivänä syyskuuta 1978 annetun työterveyshuoltolain (743/1978) 3 §:ään uusi 2 mo-
mentti seuraavasti:

3 §

*Muiden terveydenhuoltopalvelujen järjestämi-
nen*

Yrittäjällä ja muulla omaa työtään tekevällä
on mahdollisuus hankkia itselleen edellä 1 mo-
mentissa tarkoitettuja sairaanhoito- ja muita ter-
veydenhuoltopalveluja.

LA 20/2001 vp — Eero Akaan-Penttilä /kok ym.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2001.

Helsingissä 1 päivänä maaliskuuta 2001

Eero Akaan-Penttilä /kok
Margareta Pietikäinen /r
Pekka Kuosmanen /kok
Juhani Sjöblom /kok
Pirjo-Riitta Antvuori /kok
Lasse Virén /kok
Jyri Häkämies /kok
Kaarina Dromberg /kok
Leena Luhtanen /sd
Leena-Kaisa Harkimo /kok
Timo Seppälä /kok
Petri Salo /kok
Olli Nepponen /kok
Kari Kantalainen /kok
Esko Kurvinen /kok
Jouni Lehtimäki /kok
Markku Markkula /kok
Tuija Nurmi /kok
Pekka Ravi /kok
Pertti Mäki-Hakola /kok
Matti Vanhanen /kesk
Tanja Karpela /kesk
Inkeri Kerola /kesk
Jari Leppä /kesk
Hannu Aho /kesk
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Antti Rantakangas /kesk
Jaana Ylä-Mononen /kesk

Bjarne Kallis /skl
Lauri Oinonen /kesk
Paula Lehtomäki /kesk
Rakel Hiltunen /sd
Arto Seppälä /sd
Markku Rossi /kesk
Liisa Hyssälä /kesk
Merikukka Forsius /vihr
Pekka Nousiainen /kesk
Valto Koski /sd
Jukka Vihriälä /kesk
Eero Lämsä /kesk
Leena Rauhala /skl
Ismo Seivästö /skl
Leea Hiltunen /skl
Timo Ihamäki /kok
Irja Tulonen /kok
Hanna Markkula-Kivisilta /kok
Jouko Jääskeläinen /skl
Esa Lahtela /sd
Marja-Liisa Tykkyläinen /sd
Kirsi Ojansuu /vihr
Raimo Vistbacka /ps
Osmo Puhakka /kesk
Marja-Leena Kemppainen /skl
Kari Uotila /vas
Jukka Gustafsson /sd
Pentti Tiusanen /vas